

POSUDEK OPONENTA DIZERTAČNÍ PRÁCE
Katedra teorie kultury FFUK

Název dizertační práce:

INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE BLÍZKÝCH KULTUR VE SVĚTLE
ČESKO-POLSKÉHO PŘÍKLADU

Autorka: Anna Štirová-Majkrzak

Školitelka: PhDr. Lenka Opletalová, Ph.D.

Oponent: doc. MgA. Martin Štoll, Ph.D.

Předkládaná práce je cenná hned v několika aspektech. Za prvé se zabývá (paradoxně) neobvyklým tématem, které byva opomíjeno z důvodu jeho zdánlivě větší neatraktivnosti. Za druhé vybraný příklad česko-polských vztahů je natolik typický, že umožňuje zobecnění. A za třetí autorkina důkladná znalost obou prostředí přináší zcela nové perspektivy, ať už v kontextech, tak v konkrétních postřezích.

Práce je členěna do čtyř větších celků. První (*Interkulturní komunikace - úvod do problematiky*) je ryze obecným úvodem do základních pojmů a možných úhlů pohledu na tento specifický druh, resp. dimenzi komunikace. Druhý (*Blízké kultury*) je spíše esejistickým zamyslením nad tématem blízkosti a možnosti překonávat konflikty. Třetí (*Interkulturní komunikace blízkých kultur*) je sěžejním oddílem práce, v němž autorka pracuje s konkrétními příklady česko-polských vztahů. Čtvrtý (*Nové platformy dialogu*) klade otázky, kudy, co a jak dál.

Z celkové, logicky vystavěné koncepce, ční právě čtvrtá kapitola *Interkulturní komunikace blízkých kultur*. Je evidentní, že autorka česko-polskou problematiku zažívá, bytostně ji zná, a proto je schopna vybrat řadu příkladů, které v sobě nesou potenciál nedorozumění, ale ani jedné straně nepřijdou problematice. Velmi oceňuji její schopnost zoběhovat na základě pozorovaných situací. Vážím si její schopnosti uvádět konkrétnosti do nových kontextů: příklad zamyslení nad slovem "spoleglivý", možné významy slov "malý" a "velký", detailní nuance odvozené z projevu V. Klause nad rakvi V. Havla. Pečlivě vybrané

kapitoly z česko-polské historie jsou téměř detektivním pátráním po kořenech vzájemné apatie, za podstatné shledávám rozbor projevů mediálně-populární kultury (Gottland, Pepiki), které tak masivně ztvrzují stereotypní a zjednodušený pohled na druhé. Rada detailů je vpravdě šokující, zejména ty z půdy bruselské evropské parlamentní půdy. Oceňuji, že kromě alarmujících situací se doktorandka neopoměla zmínit i o vzorových případech, např. komentáři T. Sponara, textu A. Bartuska nebo dětském pořadu Polského rozhlasu. Důležitým stavebním kamenem vzájemné rozdílnosti je samozřejmě pohled na roli náboženství, osvězující je postřeh o dvou horách (Bille hore a Jasně) a o mediálním zmatení, které mohlo nastat v případě církevního pohřbu V. Havla v katolické katedrále a v případě světského pohřbu polské poetky W. Szymanborské. Zkrátka čtvrtá kapitola práce je nosná, je napsaná čtivě a přináší do česko-polského kulturního prostoru novou dimenzi. Stalo by za to ji v nějaké podobě zpřístupnit většímu okruhu čtenářů.

To nemohu říci o první (*Interkulturní komunikace - úvod do problematiky*) a trochu i druhé kapitole (*Blízké kultury*), které vnímám trochu jako povinnost k odbornému textu. Ne, že by nebyly napsány srozumitelně, ne, že by se neopíraly o autority a že by nebyly důležité pro vnímání a pochopení čtvrté kapitoly. Nicméně dovedu si představit opačné proporce, je škoda, že nejzajímavější část textu tak začíná až na straně 65 (ze 130). Zkrácení by si rozhodně zasloužila kapitola první, neboť v ní se doktorandka sice pokouší vymezit a skrze cizí oblasti, kulturní dimenze a bariéry definovat pojmy a možné úhly pohledů na interkulturní komunikaci, opírá se při tom o řadu teoretických konceptů a autorit, ale jde podle mého o ryze deskriptivní kompilační klouzání. Navíc tím dokazuje, že problematika je tak široká, že ani další celá dizertační práce by nebyla schopna celý tento problém pojmut. Nutně pak některým aspektům musí věnovat jen dva odstavce, jiným několik stran, působí to tedy jako letmý přehled a jakýsi doklad toho, že autorka je zorientována i v oblasti teorie. Některé pasáže mi připadají jako zcela zbytečné (např. podrobné líčení "obecně známého" Hallova rozdělení proxemických zón aj.). Netřikrát tím však, že by tu doktorandka nekladla inspirativní otázky jako *co to znamená blízkost, role konfliktu a jeho překonávání, úloha médií* v tomto druhu komunikace, otázky *stejně zkušenosti a rozdílného chápání* apod. Myslím, že by práci prospělo, kdyby se tato část zredukovala s přiznáním, že jde jen o demonstraci toho, jak široká je celá oblast a aby se co nejrychleji došlo k podstatné kapitole.

Nejdůležitější na práci vidím prokázání a vyjádření tíže porozumění mezi kulturami, které si myslí, že k sobě mají tak blízko, že ani nevědí, jak mají k sobě daleko. Nebo opačně. Je zajímavé, že v česko-polských vztazích nebyly nikdy výraznější konflikty (pomíjím vztahy na Těšínsku), což je - jak píše autorka - v evropském prostoru unikát. Považuji za velmi podnětné, že tu autorka prezentuje metodiku přiblížení vyjádřenou projektem Evropa regionů, která spočívá mj. v užívání mateřského jazyka a nutnosti pasivní znalosti jazyka toho druhého. Je pravda, že vyjadřování se v mateřském jazyce je to nejprirůzenější, proto přestup do třetího jazyka (angličtina) samozřejmě komunikaci zplušťuje.

Myslím, že by bylo vhodné, kdyby se doktorandka v obhajobě zamyslela nad třemi otázkami:

- 1) Pánje obecný předpoklad, že národy mají nějaké své dominantní vlastnosti. Myslíte, že to je pouze stereotypní vnímání a nebo to přeci jen lze nějak definovat - např. za použití identifikace kulturních dimenzí? (kap. 2.4)

- 2) Myslíte, že projekt Evropy regionů má šanci na uplatnění, když proti takové podpoře rozdílnosti razantně nastopily sociální síte s dominantní globalizovanou angličtinou?
- 3) V práci naznačujete, že česko-polské vztahy neměly výraznější konflikt. Přesto uvádíte, že konflikt vyvolává zájem o druhou kulturu. Kde byste tedy latentní konflikt mezi těmito kulturami viděla, resp. zda si myslíte, že by cesta k vzájemnému pochopení měla vést přes konflikt, příp. jaký?

Práce Anny Širové-Majkrzak přináší zcela nový pohled na velmi málo diskutovanou problematiku, charakterizuje jej hluboká znalost věci, zaujetí a schopnost vystihnout to podstatné. Je proto bez pochybnosti přínosná pro obor teorie kultury a vřele doporučuji její vydání, ať už jako celku či její části. Samotná práce totiž přispívá k probuzení a vzájemnému porozumění česko-polských vztahů.

Doporučuji k obhajobě a navrhuji vyborně.

Ph.D.

romé vysoké školy Josefa Škvoreckého) v Praze a člen oborové rady studijního
umění a kultury, Filozofická fakulta UK v Praze.

Umi

Prab